

Vstoupím do tvého *obrazu!*

Když Michaela Pavlátová a Vratislav Hlavatý spolu malují

Karneval zvířat je jejich první společný film. Animovaný. Jak jinak. To ty dva stále zajímá a baví. I když Michaela Pavlátová si ráda natočí hraný film, i když Vratislav Hlavatý skvěle ilustruje knížky, kreslí plakáty a oba s chutí malují obrazy, jejich společnou vášní, radostí i starostí zůstává animovaný film. O něm, ale také o balonovém létání, hře na flétnu, o kocouru Mirkovi, o Americi či kvalitě topných těles rozmlouvali při našem setkání. Respektive, přeli se s tak osobitým šarmem a humorem, že bylo i těm, co se původně přišli ptát a fotografovat, radostí chvílemi jen naslouchat.

Na návisi jsem nejprve špatně odbočila. Polní cesta okolo rybníka nezbuzovala zrovna důvěru. Pak mi ale nezbylo, než se na ni vydat. A ještě dál, výš, až za ceduli vyznačující hranice chráněného území, až k pomníčku z roku 1948. „První místní obětí komunistického převratu. Do zdejšího lomu přišli intelektuálové, aby pomohli dělnickým masám budovat lepší zítřky, a on tady – nezvyklý těžké práci – utrpěl úraz a zahynul,“ dostane se mi posléze vysvětlení. Jenže teď jsme teprve před vraty z dřevěných kůlků a s další cedulkou, jež nezapře cvičenou ruku výtvarníka: *Neoblášené návštěvy nepřijímáme!* Vrata ale jsou dokořán, a tak se necháme zlákat tóny flétny. Linou se z domku stojícího na břehu skalního jezírka, okolo stříbrné smrky, žlutnoucí břzy, javory, modré nebe...

Střih. Jsme v jiném filmu, čase, prostoru. Tohle půvabné místo objevil výtvarník Vratislav Hlavatý se svým kamarádem sochařem v roce 1962. Hledali venkovský ateliér u vody. V kamenném lomu, kde právě skončila těžba a s nímž si tzv. komunální služby i obec nevěděly rady, stálo několik staveb. Umělci domky, jež sloužily už před sto padesáti lety jako kovárna, sklady či ubytovny, postupně opravili a rozšířili, lom zatopili, na kamennou planinu navozili hlínu, osázeli stromy... Když sem za dvacet let dorazili ochránci přírody, užasli stejně jako právě teď my a rozhodli se celý prostor vyhlásit za chráněné území. Za dalších deset let se tak stalo, a umělcům byla úředně povolena výjimka, aby mohli v rezervaci, kterou vlastníma rukama vytvořili, dál přebývat.

Vratislav Hlavatý tady žije už více než čtyřicet let, v poslední době 12 měsíců v roce. Jeho žena Michaela Pavlátová se v domku plném obrázků zabydlela před pěti lety. V Praze si stále drží byt, ale „tady je nám nejlíp. Stačí se jen po-

dívat z okna a už vůbec nemáte chuť někam spěchat,“ říká a zve nás dál. Flétnu odkládá na stolek, nad nímž visí modrý obraz.

„Ráda maluju obličej. Nemusíte vymýšlet, o čem to bude. Těší mě fyzická práce malování. Mám ráda vlastně to, co baví děti – tahání barvy štětcem po papíře. Víím samozřejmě, že pro to, aby byl člověk malířem, tenhle způsob nestačí. Malováním musíte být pohlčená. Pro mě je to spíš hobby. Vždycky mi přijde komické, když se mě někdo ptá, jaké mám koníčky. Teď, poté, co jsem natočila Děti noci, se mě na to ptali stále. Smála jsem se. Takové otázky mohou snad klást úředníkům a ti snad můžou překvapit tím, že po večerech malují. Ale já? Překvapit nemůžu. Když pracuju na animovaném filmu, neustále kreslím. A koníček? To je v té chvíli tedy malování. Ale je to vlastně jen jiná podoba té stejné – výtvarné – práce.“

Vratislav: Ale co to říkáš? To přeče už vůbec není aktuální! Vždyť ty nemaluješ, ani nekreslíš, ale hlavně hraješ na flétnu!
Michaela: Začínám hrát! Miluju hru na hudební nástroj a nejlépe ve dvou, ještě s někým. To jsem řekla kdysi do nějakého časopisu, byt jsem flétnu držela naposledy v ruce někdy před dvaceti lety. Rozhovor si přečetla moje kamarádka cembalistka a podivila se: Tak ty hraješ? No to je výborný! A protože má taky koníček a zkouší hrát na violu da gamba, hodila mi rukavici: Když něco nacvičíš, budu tě doprovázet a uspořádáme koncert! No uznejte, tu rukavici musím zvednout. A tak jsem znovu vytáhla flétnu a začala. Nádhera!“

Co přitom dělá váš muž?

Michaela: Buduje, opravuje dům. Podívejte, jakou krásnou skleněnou věž nám tady postavil. Sluníčko ji prohřeje, takže nemusíme v téhle části ještě topit.

Vratislav Hlavatý

se narodil v roce 1936 v Náchodě. Vystudoval VŠUP v Praze a záhy se etabloval jako skvělý výtvarník a animátor. Vytvořil desítky filmových plakátů, jež byly oceněny na mezinárodních festivalech, ilustroval řadu knih – například Jirotkova Saturnina, Páralovu Profesionální ženu, Tři muže ve člunu od Jerome K. Jerome. Je autorem animací k filmům (Peripetie zpěvu, Obří, Karneval zvířat...) a seriálům pro děti (Edudant a Francimor, Poslední drak, Šimon a Penelopka...).

Foto a repro: Günter Bartoš

Michaela Pavlátová a Vratislav Hlavatý, Právo a spravedlnost, 2008

Vratislav: Mám řadu výtvarných plánů, ale nějak o tom všem nejsem přesvědčený, a tak to stále odkládám. Říkám si – ještě tady zateplím dveře, okno, ještě spravím tohle...

Michaela: Když je člověk mladý, dostane nápad a realizuje ho. Ale když jste trochu dospělejší, dovedete si už představit, že s tím námětem strávíte dva roky, a řeknete si: Je to nutné? Čas chápete už jinak. A přemýšlíte, jestli nadšení vyváží pozdější rozčarování, které zákonitě přijde. Nový animovaný film uvidí jen pár lidí. Minimum.

Jak to, minimum? Myslela jsem, že animovaný film je dnes na vzestupu.

Michaela: Jiná věc je celovečerní film v kinech a jiná věc autorské animované

filmy, které děláme my. Ty mají prostě stále malý odbyt.

Vratislav: O celovečerní filmy mají distributoři větší zájem: to se může promítat, za to se může žádat vstupné. Krátké filmy nemají místo, kde by se ukazovaly. Jen na festivalech pro hrstku zasvěcených. Naprosto výjimečná možnost se občas naskytne, když se připojí animovaný film k celovečeračku. To se stalo například s Karnevalem zvířat. Měli jsme štěstí. Výjimečné.

Michaela: Samozřejmě, že jako autor toužíte po ohlasu, a je velmi demotivující, když víte, že váš snímek uvidí maximálně omezená skupina lidí. Málo lidí, to vás prostě štve. Mimochodem – na Karnevalu zvířat jsem si mohla dovolit pracovat tak dlouho, že jsem před tím

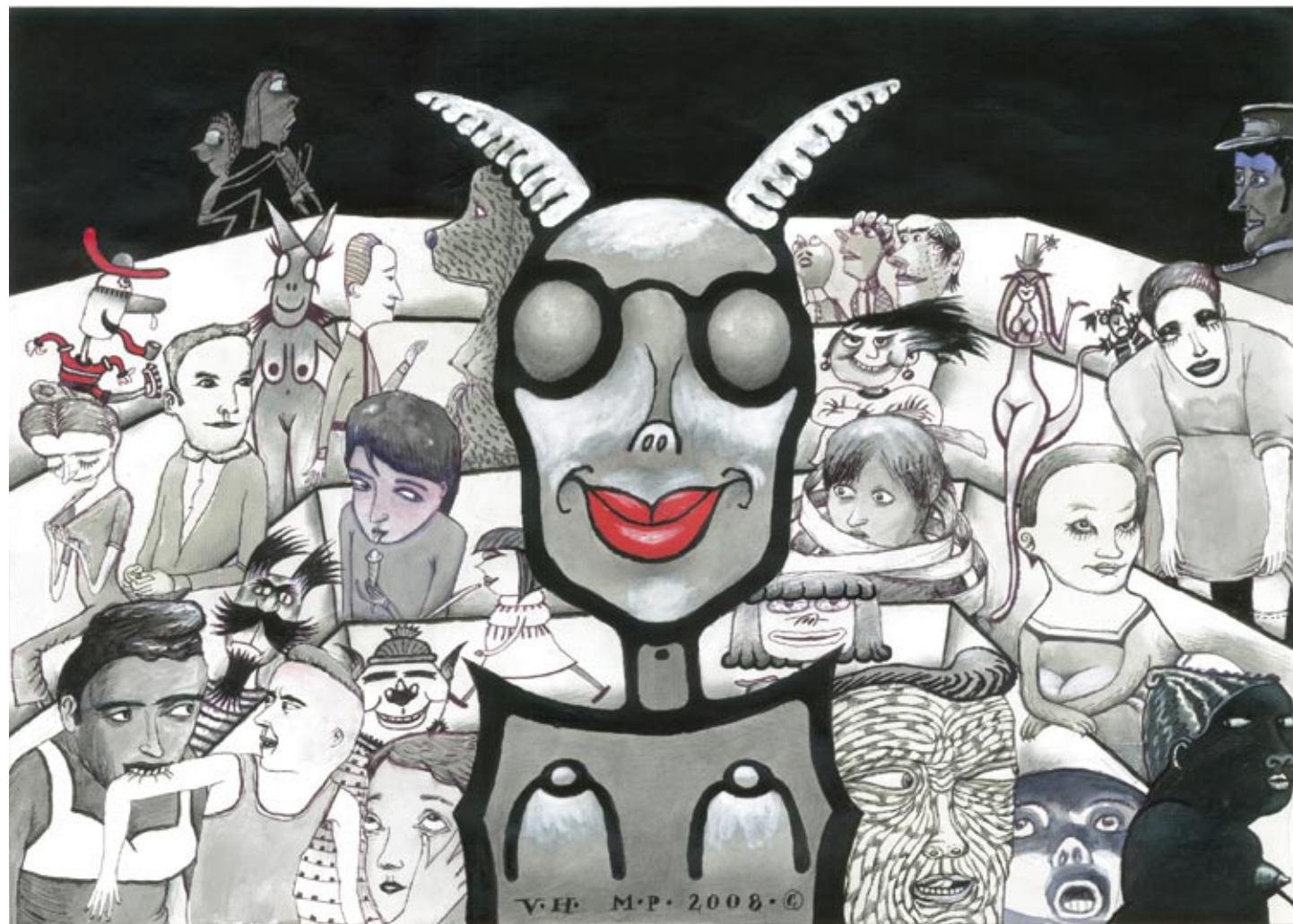
učila na Harvardu a dobře jsem si tam vydělala.

Proč vůbec ještě tedy animované filmy děláte? Vy osobně, Michaelo, máte přeče úspěch i s hranými.

V animovaném filmu se dají vyjádřit věci, které v hraném filmu nevyjádříte. Nejde to sdělit jinak. Je také krásné, když se věci hýbou, když kresby jsou rytmické s hudbou. To mě stále těší, vzrušuje. V momentě, když na filmu začnete pracovat, už nevnímáte negativa, nepřemýšlíte o uplatnění, o smyslu. Už vás to jen baví, pilujete detaily, které neocení nikdo jiný než vy.

Vratislav: Ale je to hodně práce pro moc lidí. Nesrovnatelné s hraným filmem, to vypětí, čas, dřina. To musíš uznat.

Miluju hru na hudební nástroj – nejlépe ve dvou

Michaela Pavlátová a Vratislav Hlavatý, Padesát, 2008. Na vedlejší straně výběr z filmových plakátů Vratislava Hlavatého.

Michaela: Máš pravdu. Ale já asi potřebuju oboje. Po Nevěrných hrách, svém prvním hraném filmu, jsem byla zničená tím, jak jsem pořád musela rozdávat pokyny, rozhodovat se a pak doufat, že jsem se trefila. Když jsem to dotočila, moc jsem se těšila na osamělou práci, kdy jsem pánem svého času a svých kreseb. Tehdy animovaný film byl logickou odpovědí na hraný. Ale když animovaný film děláte moc dlouho, potřebujete změnu. Zase jsem se tedy dostala k hranému filmu a doufala jsem, že po něm se zase dostaví touha po animovaném. Ale tentokrát se to nestalo. Natáčení Děti noci bylo radostné, nebyla jsem tak

zničená a teď nemám nutkavou potřebu honem kreslit.

Vratislav: Ale kdyby se krátké filmy začaly používat jako předfilm v kině, šli bychom do toho zase, ne? To má smysl!

Co je zajímavějšího na tom, když pracujete společně?

Michaela: Vráťovy nápady, jeho cit pro kompozici a pro barvu jsou unikátní. Ráda si tedy od něj nechávám radit, co se týče barev. A když porovnám jeho imaginaci se svou, já jsem vlastně konvenční. Zajímá mě tedy jeho řešení, ptám se proč. A jsem zvědavá, co si myslí o mé práci. Ale Vráta se mi bojí říkat, že je to

špatné, protože mě to pak moc mrzí. A vztekám se. Jenže má obvykle pravdu.

Vratislav: Opravuju ti trochu pravopis. Nemusím nic kreslit, ale když je to hotové, přijdu, dodělám to a mám pocit, že jsem to vytvořil. Není to úžasné? Mě by vůbec bavilo, kdybych mohl i do obrazů cizích lidí takhle vstupovat, dokončovat je. Taky leckteré ty slavné obrazy bych – ehm – trochu doladil.

Michaela: Ted' vtipkuje, ale je pravda, že obraz nebo kresbu umí domyslet, povýšit. To já neumím, nebaví mě to. Bohužel spolu nepracujeme tak často, jak bychom chtěli. I když... Vidíte támhle tu kresbu? Nazvali jsme ji Padesát. Je naše společná,

Repro: archiv M.P. a V.H.

i když vznikla omylem. Celé léto jsem si chystala soubor kreseb, s kterými jsem počítala do knížky. A vedle toho jsem si kreslila jen tak – s úmyslem, že tyhle druhé kresby dokončím později s Vráťou. A pak, nedávno, jsme potřebovali dárek pro naši kamarádku. Hořelo to, já byla mimo republiku, a tak volám Vráťovi, ať vezme moje kresby, co byly určité pro společnou práci, a něco s nimi podnikne. Podnikl. Využil takřka všechny moje kresby, ale ty druhé, do knížky! Postavičky z nich vystříhal a moc si pochvaloval, jak ho to baví.

Vratislav: Hezky jsem to rozstříhal, narovnal figurky vedle sebe, nalepil a doprostředka jsem namaloval obludu s rohy. Bylo to tak nejlepší!

Michaela: Odpustila jsem mu hned, protože to, co vytvořil, je krásné. Ale trvalo mi tři dny, než jsem se vzpamatovala. Jenže víte, co je nejhorší? Měl pravdu.

Vratislav: Nicméně jsme se dohodli, že koupíme trezor a Michaela si tam bude své kresby zavírat. Abych na ně nemohl.

Karneval zvířat je první film, který jste spolu dělali?

Michaela: Ano, jiný film jsme zatím nestihli. Známe se sice od mých osmnácti, kdy jsem pracovala rok na Barrandově jako fázačka (než jsem šla na vysokou) a Vráťa tam byl výtvarníkem. Ale to jsme ještě žili různé životy. Dlouho jsme je žili. Spolu bydlíme posledních šest let. Tehdy nás dal život, tak řečeno, dohromady.

A že ten život vypadá zajímavě.

To také je! Jen se rozhlédněte. Víte, že v zimě tady na jezírku bruslíme?

Roky jste žila v Americe, získala jste tam nominaci na Oscara. Měla jste našlápnuto. Proč jste tam nezůstala?

Amerika pro mě byla vždycky profesně krok zpátky. I když jsem tam pracovala

Michaela Pavlátová

vystudovala VŠUP v Praze, ateliér filmové a TV grafiky u doc. Miloslava Jágra (1981–87). Její animovaná díla byla a jsou oceňována na prestižních českých a zahraničních festivalech, animovaný film *Řeči, řeči, řeči* byl v roce 1991 nominován na Oscara. Kromě televizní a filmové tvorby se věnuje volné grafice a ilustracím, působí jako pedagožka (FAMU, VŠUP, Academy of Art College v San Franciscu, Harvard). Od roku 1998 žila mezi Prahou a San Franciscem, kde pracovala v animátorském studiu Wildbrain. Rok po svém návratu v roce 2002 natočila hraný film *Nevěrné hry*, v roce 2006 spolu s Vratislavem Hlavatým animovaný film *Karneval zvířat*. Její poslední režisérský počín *Děti noci* získal dvě z hlavních cen na MFF Karlovy Vary 2008.

ve filmových studiích, tak vždycky na filmech někoho jiného. Že by tam člověk dělal autorský film, to nejde. Tam můžete udělat kariéru, když točíte celovečerní animované filmy u Pixaru, v jejich duchu, stylu. Mně se víc líbí dělat vlastní věci.

A co vy? Po roce 1968 vám přece komunisté zakázali ilustrovat knížky, byl jste v mnoha směrech limitován.

Šedesátá léta byla úžasná: kreslil jsem do Literárek a dalších novin a časopisů, bylo to moc fajn. Ne tedy snad, že bych věřil v komunismus s lidskou tvář. Do strany jsem nevstoupil, neměl jsem ambice měnit komunistickou stranu zvnitřku, ale věřil jsem, že se vše v dobré obrátí.

Michaela: Myslím, že ty, jak jsi žil, jaké jsi měl kamarády, tak ses mohl před komunismem uchránit. Vytvořili jste okolo sebe bublinu poměrně radostného života, a tak jste přežili normalizaci.

Vratislav: To máš pravdu. I když mě pak za ilustrace k Saroyanově básni odřízli od knížek, měl jsem už tenhle lom. Dělal jsem filmové plakáty, dva tři za měsíc, občas film s Jiřím Brdčkou, s Václavem Bedřichem. Nebylo toho moc, ale živilo mě to.

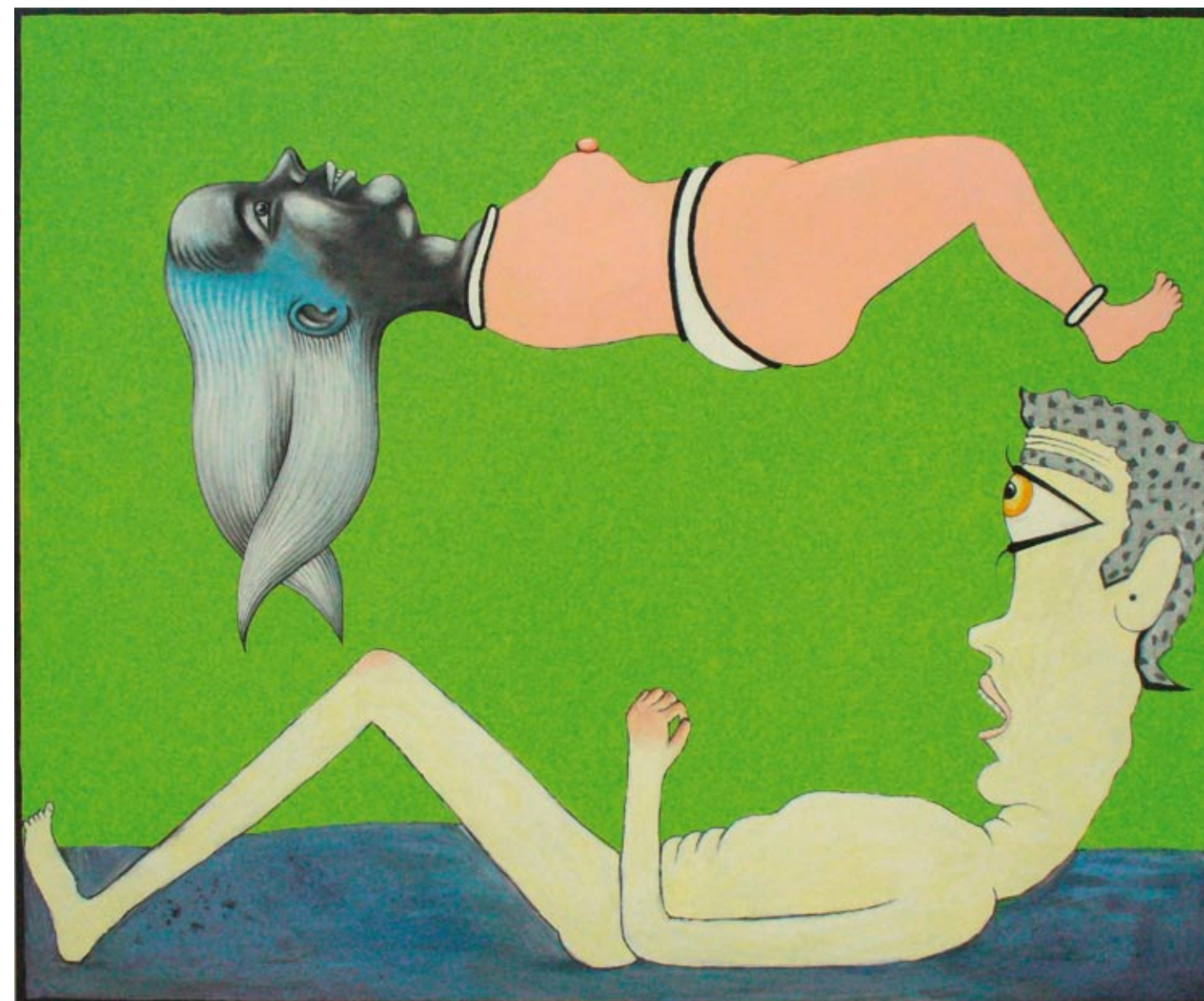
Michaela: Také jsi moc nepotřeboval. Jedl jsi samé zrní.

Pustili vás do zahraničí?

Vratislav: Kdepak. Lítal jsem přece v balonu!

Co prosím? Já myslela, že když kreslíte balony, sníte.

Jaképak snění. Já lítal! Lítám! Jeden balon mám tamhle složený na vozejkou. Balonový klub jsme založili v 60. letech. Měli jsme jen dva balony, ale měli! Všichni piloti – letadel, roga i balonu – museli mít prověrku. A kdo tu prověrku měl a požádal o doložku, aby mohl jet na Západ, tak ji také dostal. Byl přece prověřený. Jenže

Michaela Pavlátová a Vratislav Hlavatý, *Levitace*, 2008

když jel a vrátil se, tak už mu tu prověrku na lítání nedali. Začal být nedůvěryhodný, mohl se na Západě přece domluvit, že příště uletí za hranice. Celkem začarovaný, pomatený kruh. Já zvolil létání. A ven jsem tedy nikdy nejel.

Michaelo, vy také létáte?

Letěla jsem třikrát, čtyřikrát. Ale...

Vratislav: ... hrozně nízko. Ona se bojí výšek. Radši se mnou kreslí.

Není vždy jednoduché žít s člověkem stejné profese, natož s ním pracovat.

Vratislav: Ale není to zase nic výjimečného. Měl jsem několik partnerek – výtvarnic a nikdy to nebyla nuda.

Michaela: Jaké ty jsi měl, prosím tě, partnerky – výtvarnice?

Vratislav: Venuše chodila do výtvarné školy, Jarka byla na UMPRUM a Marie? S tou jsem se seznámil na vyšší škole uměleckého průmyslu. Vždycky to byly výtvarnice, ale s žádnou jsem nedělal jako s tebou. Ony byly mladé a ještě to neuměly.

Spolu se nenudíte, chápu. Nesoupeříte?

Michaela: To jsem zažila v minulých vztazích. Muži stejné profese se se mnou vždy porovnávali. A jelikož já v oboru dosáhla jistého uznání a oni nikoliv, těžce to nesli. Respektive, nesnesli to.

Vratislav: Taky jsi měla Oscara.

Michaela: Jenom nominací!

Vratislav: Měla jsi tedy nominaci a ztratila manželství.

Michaela: Nominace přišla až později. Můj první muž dokonce ani nebyl výtvarník. Jenže já díky své profesi zase získala pocit svobody. A on si to představoval celé nějak jinak.

Vráťa si nic nepředstavuje?

Vráťa je výjimečný. Můj první partner, který má radost z mého úspěchu. Představte si, raduje se mnou!

Vratislav: Protože jsem už moudrý muž a vím, že mé úrovně stejně nemůžeš nikdy dosáhnout. A tak ti to přeju.

Michaela: Já vím, můj milý. A jsem ráda, že je to takhle! ■

Jaképak snění! *Já lítal. Lítám v balonu!* Skoro celý život.